

Nr 864

Av herr förste vice talmannen von Friesen, *angående anslaget till Tessininstitutet, m. m.*

Institut Tessin eller Tessininstitutet i Paris är ett bibliotek och museum för svensk konst och kulturhistoria och utgör dessutom såsom en institution för forskning och studier en motsvarighet till de svenska instituten i Rom och Aten. Tessininstitutets samlingar — till stor del avseende 1700-talet med dess livliga kulturella kontakter med Frankrike — förmodas vara vårt lands största och värdefullaste i utlandet, och institutets verksamhet är sedan många år av mycket stor betydelse för de svensk-franska kulturförbindelserna och för bistånd på olika sätt åt svenska forskare, konstnärer, museimän och studenter i Frankrike.

Initiativet till Tessininstitutet togs år 1933 av den svenske konsthistorikern fil. lic. Gunnar W. Lundberg (f. 1903), som sedan i egenskap av institutets föreståndare under stora mödor och personliga uppoffringar tillsammans med sin maka Monne Lundberg byggt upp och utökat denna svenska kulturinstitution till vad den i dag är. Bland dem som redan från början personligen intresserade sig för Lundbergs arbete och tillhörde institutets styrelse var Hjalmar Branting-institutets initiativtagare och donator Olof Aschberg, som i sina 1946 utgivna memoarer skildrar Tessininstitutet och om dess grundare skriver: »Gunnar Lundberg är en framtidsman och förtjänar allt stöd för den institution, han skapat. Han påminner om Skansens skapare, Artur Hazelius.»

Otaliga är de utställningar som Tessininstitutet ordnat eller medverkat i under årens lopp för att göra svensk konst och kultur känd i Paris och Frankrike, och genom mottagningar och visningar för kongresser och studiegrupper har institutets samlingar blivit ett inslag i den franska huvudstadens kulturella liv och gjort Sverige känt för en internationell publik. Av likartad betydelse för informationen om Sverige är även det av Lundberg inrättade Bernadottemuseet i konung Karl XIV Johans födelsehus i den internationellt besökta turiststaden Pau i Sydfrankrike, där även olika svenska utställningar anordnas. Tessininstitutets verksamhet åren 1933—1958 finns ingående skildrad i ett par i riksdagsbiblioteket tillgängliga arbeten om institutet, och beträffande verksamheten 1959—1969 är en skrift under utgivning.

År 1945 blev Lundberg kulturattaché och 1958 kulturråd med halvtidstjänstgöring vid svenska ambassaden i Paris.

Trots allt arbete för Tessininstitutet och all upplysningsverksamhet för Sverige har Lundberg ägnat sin fritid åt forskning rörande främst svenska konstnärer i Frankrike, vilket resulterat i bl. a. boken om Roslin. Professor Axel Boëthius — Rominstitutets chef under många år — skriver härom år 1958 bl. a.: »Genom dessa forskningsresultat framträder Gunnar W. Lundberg på ett nytt och större sätt än någonsin förr som vårdare av det svenska kulturarvet i Paris.» Utan att överdriva kan man påstå att få svenskar i utlandet har gjort så stora bestående insatser för Sverige som Gunnar W. Lundberg.

För att ekonomiskt stödja och på annat sätt främja Tessininstitutet bildades år 1937 Tessinsällskapet, som bekostat bl. a. reparationer av institutets lokaler och en del nyförvärv till samlingarna. I övrigt möjliggjorde bidrag från olika fonder och uppoffrande insatser från enskilt håll institutets verksamhet och utökandet av konstsamlingarna. Från år 1946 understödde Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet verksamheten. För vilken statsbidrag började utgå år 1953. För sitt arbete erhöll emellertid Lundberg icke någon som helst lön eller ersättning, om man ej såsom sådan räknar arvodet som kulturattaché från år 1945, vilket dock endast motsvarade en halv skrivbiträdeslön på svenska ambassaden i Paris! Därför är Tessininstitutet utom allt annat en personlig ekonomisk bragd av dess skapare. Först år 1964 tillerkändes Lundberg av statsbidraget ett obetydligt arvode av 10 000 kronor, som år 1965 höjdes till det nuvarande beloppet 20 000 kronor. Med hänsyn till att Lundberg offrar en betydande del av sin fritid för institutet och därmed i verkligheten har heltidstjänstgöring såsom dess föreståndare får arvodet anses utgöra en ringa ersättning för allt arbete. Lundberg har inom institutet fri bostad, som dock är obetydlig till omfånget.

För att för framtiden säkra Tessininstitutets fortbestånd som svensk kulturinstitution överlämnades institutet med dess stora och värdefulla samlingar till en statlig stiftelse, för vilken Kungl. Maj:t fastställde stadgar och tillsatte en styrelse år 1963. Huvudparten av samlingarna, vilkas värde har uppskattats till flera miljoner kronor, utgöres av donationer, främst från Gunnar W. Lundberg. Enbart konstsamlingen har år 1968 värderats till 2,5 miljoner kronor. Därtill kommer det mera än 30 000 band omfattande biblioteket med många rariteter, arkivet, möbler och andra inventarier.

Tessininstitutets lokalfråga har sedan flera år varit aktuell, då bibliotek och andra samlingar i en kulturinstitution som Tessininstitutet ständigt utökas, och lämpliga lokaler för besökande forskare och studenter saknas i det sedan år 1936 förhyrda gårdshuset vid Rue de Tournon 6. Efter mycket sökande fann Lundberg en lämplig byggnad — benämnd Hôtel de Polastron-Polignac eller numera de Marle efter tidigare ägare och belägen vid Rue Payenne 11 — vilken 1965 inköptes med lotterimedel av svenska staten till

ett mycket förmånligt pris. Enligt 1966 års statsverksproposition skall byggnaden efter restaurering användas för ändamål som syftar till att främja förbindelserna mellan svenskt och franskt kulturliv och då i första hand för att bereda utrymmen för Tessininstitutet och för humanistiska forskare och konstnärer som behöver arbeta i Paris. I byggnadens vindsvåning inrymmer bostad för institutets föreståndare.

I 1969 års statsverksproposition aktualiserades Lundbergs löne- och pensionsfråga. Styrelsen för Tessininstitutet hade föreslagit inrättande från den 1 juli 1969 av en särskild tjänst som föreståndare för institutet i lönegrad Ue 20 (= A 28), motsvarande lägsta lönegraden för docent och innehärande en årslön av 52 000 kronor. Härvid skulle Lundberg utses till förste innehavare av tjänsten med rätt att kvarstå till utgången av juni 1973. Föredragande statsrådet Sven Moberg uttalade sig ej i lönefrågan i propositionen, vilket innebär att han ej fäste något avseende vid styrelsens förslag. Enligt proposition 1969: 79 hade institutets styrelse hemställt om en särskild statspension från den 1 juli 1973 till Lundberg med beaktande av dennes samlade insats som kulturråd och föreståndare för Tessininstitutet, varvid pensionen skulle beräknas som om Lundberg såsom föreståndare uppburit arvode motsvarande lägsta lönegraden för docent. Under 1969 var pensionen i denna lönegrad 3 290 kronor i månaden. Chefen för civildepartementet föreslog en pension av 1 400 kronor i månaden, motsvarande pensionen för kansliskrivare i lönegrad A 11! Detta blev riksdagens beslut. Någon viss tidpunkt för Lundbergs avgång med pension angavs eller förutsattes icke av statsrådet eller riksdagen.

I den vid årets riksdag framlagda statsverkspropositionen omnämner föredragande statsrådet Moberg att man inom utbildningsdepartementet påbörjat en utredning av förutsättningarna för den fortsatta verksamheten inom Hôtel de Marle såväl inom ramen för Tessininstitutets organisation som i övrigt samt att Lundberg såsom institutets föreståndare »förutsatts lämna denna befattning med utgången av juni 1971». Utredningens syfte beträffande Tessininstitutet är oklart. Vidare må framhållas att det för Lundberg såsom lokalanställt kulturråd med arvode och arvodesavlönad föreståndare för Tessininstitutet ej finns föreskriven någon pensionsålder samt att han har tillsatts av ambassaden i Paris respektive institutets styrelse. Över huvud taget har man ej talat med Lundberg rörande tidpunkten för hans avgång med pension. Lundberg, som 1969 fyllde 66 år, är alltjämt i sin fulla kraft och vid god hälsa, oförtröttligt ägnande sig åt Tessininstitutet och dess förestående överflyttning till de nya lokalerna i Hôtel de Marle samt sina tjänsteåligganden vid ambassaden. Dessutom förbereder han utgivandet av bl. a. ett större arbete om Tessininstitutets samlingar samt arbeten om ett par i Frankrike verksamma svenska konstnärer, även dessa arbeten till stor del grundande sig på material i Tessininstitutets samlingar, till vilka Lundberg behöver ha tillgång. Det måste anses vara

ett svenskt intresse att Lundberg med sin stora erfarenhet och sakkunskap från många års arbete för de svensk-franska kulturförbindelserna får fortsätta att utöva nu innehavda arvodesbefattningar så länge han själv önskar och hälsa och krafter medgiver. I varje fall framstår det som skäligt att Lundberg får kvarstå som föreståndare för Tessininstitutet så länge att han i denna egenskap i slutet av 1973 får uppleva 40-årsminnet av invigningen av den så betydelsefulla kulturinstitution han själv skapat och sedan så generöst överlåtitt till svenska staten.

Det är svårt att förstå den negativa inställningen till styrelsens för Tessininstitutet förslag att låta Lundberg under den tid han kvarstår som institutets föreståndare få en skälig ersättning för arbetet.

Vid avgången från sina arvodesbefattningar erhåller Lundberg en pension som måste betraktas som synnerligen obetydlig i förhållande till de mycket stora insatser han under många år gjort för Sverige. I och med avgången med pension försämras Lundbergs ekonomiska villkor högst väsentligt. Med hänsyn till hans insatser och de betydande värden han själv skänkt och på annat sätt tillfört svenska staten framstår det därför såsom skäligt att Lundberg efter avgången från sin befattning som föreståndare för Tessininstitutet får behålla sin inom institutet fritt upplåttna bostad som hedersbostad. Det kan i detta sammanhang omnämnas att stiftelsen San Michele tidigare intendent Josef Oliv efter sin avgång med pension för insatser för stiftelsen har fått behålla sin bostad som hedersbostad.

Under återopande av vad som här ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta

dels att beräkna anslaget för Bidrag till svenska institut i utlandet m. m. så att det nuvarande arvodet 20 000 kronor till föreståndaren för Tessininstitutet Gunnar W. Lundberg kan höjas med skäligt belopp, *dels* att uttala att Lundberg må kvarstå i sin befattning som föreståndare för Tessininstitutet tills vidare och i varje fall till utgången av juni 1974 samt att han efter sin avgång med pension må behålla sin bostad inom Tessininstitutet som hedersbostad.

Stockholm den 21 januari 1970

Bertil von Friesen (fp)

Leif Cassel (m) Johannes Antonsson (cp) Viola Sandell (s)
